46ste jaar. — Nr 117. Zaterdag 30 September 1899.

Men schrijft in te **Tongeren** bij M. COLLEE, uitgever en eigenaar van dit blad.

De *Postrijder* verschijnt 's dinsdags, 's donderdags en 's zaterdags.

Alle toezendingen van brieven, geld of aankondigingen moeten *franco* gedaan worden aan den uitgever, **Groote Markt, n° 37-39, te Tongeren.**

DE POSTRIJDER

DER PROVINCIE LIMBURG.

Abonnement :
Drie maal per week **6** franks per jaar.
Twee » » **5** » »
Een » » **4** » »
Een blad afzonderlijk **10** centiemen.
Deabonnementen zijn vooraf betaalbaar.
Aankondigingen **15** cent^mes per drukregel.
Reclamen, vonnissen en andere artikels vooraan of binnen in het blad : **1** fr. den drukregel.

TONGEREN, DEN 30e SEPTEMBER 1899.

Ten strijde !

Er is geen plechtiger oogenblik in het leven van een volk, dan deze waar het ten strijde gaat trekken tegen de vijanden van *het vaderland* ! De vaderlandsliefde doet alle edele harten trillen van geestdrift !

De blijde vlaggen wapperen in den wind, en worden geestdriftig begroet door het begeesterde volk ! De klaroenen schallen !

Jong en oud, al wie een wapen kan dragen, springt in het harnas en komt zich scharen, in slagorde, op de plaats die hem wordt aangewezen.

Alle ware vaderlanders dragen maar eene kommernis in het hart : het heil van het vaderland.

Elkeen is gelukkig en fier het meest edelmoedigheid en zelfopoffering te toonen ; elkeen is gelukkig en fier iets te slachtofferen op het altaar !

∴

Katholieke vrienden ! een volk, het katholiek volk van Tongeren, gaat ten strijde trekken tegen het liberalismus.

Nooit in de geschiedenis, heeft een volk eenen strijd geleverd, die in edelheid en grootscheid den strijd kan evenaren van het *katholicismus* tegen het *liberalismus*.

Het geldt hier niet alleen de vrijheid van het vaderland maar het geldt het welzijn van onzen Godsdienst, het welzijn en de vrijheid der Kerk, het geldt ons kristen geloof en onze kristene zeden.

Een edele en grootsche strijd, waar lig van alle rechtschapene, edele en godsdienstminnende harten.

De harten omhoog !

De liefde voor de hoofdzaak der katholieke partij moet in alle harten den strijdlust doen ontvlammen.

Op dan, katholieke mannen en katholieke maatschappijen.

Steekt de blijde vlaggen hoog in de lucht, omdat zij de gemoederen begeesteren.

Dat de klaroenen schallen.

De stemmen der hoofdmannen die hunne mannen tot den strijd opwekken weerklinken zooveele klaroenen die kletteren door het katholieke kamp, en alle strijdbare mannen, in hunne gelederen roepen :

Te wapen, elkeen in de plaats hem aangewezen.

Ieder ware katholiek mag in zijn hart maar *eene bekommernis* dragen : het welzijn van hetgeen alle ware katholieke partij moet verdedigen.

Kinders al te maal der groote katholieke familie, wapenbroeders in dat groote katholieke leger dat zoovele zegepralen beleefd heeft, omarmt elkaander voor den strijd !

Wedijvert onder elkander, wie de grootste zelfopoffering aan den dag zal leggen !

Dan zal de vijand beven !

Dan zijt gij machtig sterk, onoverwinnelijk !

De Werkman en de aanstaande kiezingen

Wat zou de eerlijke werkman er bij winnen met overschillig te blijven tijdens de kiezing en alzoo het opkomen van het liberalismus te vergemakkelijken ?

Wat is er onder de zoogenaamde groote franche ommenteling gebeurd ?

De kloosters, de kerken en zeer vele rijke menschen werden beroofd van hun geld en goed. En de arme, de werkman ? Daar de kloosters, de kerken en zeer vele rijken beroofd waren van hun geld en hun inkomen, konden zij den arme niet meer bijstaan en den arbeider geen werk bezorgen. De arme kreeg geen werk en bijgevolg geen gewin, geen brood ; en zoo is 't verstaanbaar wat *Taine*, een vrijdenker, maar toch een rechtzinnige geschiedschrijver, zegt : dat onder de Fransche ommenteling *meer dan een miljoen* werkmenschen van gebrek gestorven zijn.

Een groot getal rijken werden door het schrikbewind ter dood veroordeelt, maar zeer velen hadden den tijd om het land uit te vluchten of de middelen om huune heulen om te koopen. En de arme, de werkman ? Zij ook werden veroordeeld, in nog veel grooter getal, maar zij hadden de middelen niet om aan de woede hunner vervolgers te ontsnappen. De gevangenissen, schrijft *Taine*, zaten opgepropt met werkliden, ambachtslieden, werkvrouwen en kinnemijes tot schamelvrouwen toe lederen, die voor eerlijk gekeurd was, werd, zonder mededoogen, in den kerker geworpen en onbarmhartig doodgeschoten, of waar de guillotien gebeid. Daarbij de oorlogen, die de ommeteling zonder de minste reden verklaarde, kostten het leven aan vele duizende menschen. En wiens kinderen waren dat ? Voor het grootste getal kinderen van de werkmenschen !

Het gaat altoos zoo ; bij ommeteningen en oproer is het de arme, de werkman die meest te lijden heeft. De rijken zien het onweder opkomen en nemen de noodige voorzorgen om zoo weinig mogelijk er bij te lijden.

Laat ons nog een blik slaan naar Frankrijk.

Is de zedelijke en verstandelijke verheffing van 't Fransch volk wel zoo groot als het de socialisten en eenige verbaasterde Vlamingen zouden willen doen gelooven, zoodanig dat de Belgen hun daar zouden moeten gaan spiegelen ?

Als men den loop ziet van sommige boekskeuls, dan staat men verstomd en verlegen en men vraagt zich af hoe het met Frankrijk zal vindigen, blijven het grootste getal fransche schrijvers zoo voortgaan met alle schandelen uiteen te doen. Verder, voor wat het bestier van sommige grooten aangaat, hetgeen aldaar sedert 15 jaar is voorgevallen, doe alle eerlijke menschen schamterrood worden.

Stan de Franschen aan 't hoofd, voor wat kennissen ambachten betreft ? — Wie op de hoogte wil blijven van den hedendaagschen vooruitgang, moet kennis gaan maken met de Duitsche of Engelsche werkwerken.

Zijn de *sociale* wetten in Frankrijk vollediger dan in België ? Is in dat land, waar de socialisten hunne beste vrienden en voorstanders aan 't bestier hebben, waar het algemeen stemrecht in gang is, vrij van onverdraagzaamheid onder den werkenden stand ? Is van de meesters en de werkliden aldaar in goede overeenkomst ? — Buiten de draaiwet, die door de Fransche gemeenteoverheden *rechtzinniger dan bij ons wordt toegepast*, zijn de verstandige Franschmans van gedacht dat de Belgische sociale wetten de hunne allesains overtreffen.

Gelijkheid, broederlijkheid, vrijheid, staat er op de fransche muur geslagen ; maar nergens wordt het volk meer betaald met rookende groote woorden en nooit met vrome daden !

't Is voor dit alles, mijn beste vriend de werkman, dat gij niet onverschillig moogt zijn tegenover de bewarende katholieke partij. Gij kunt zeer wel vrije, machtige kiezer zijn ; ge kunt hardnekkig strijden voor de verbetering van uw lot, zonder daarom, tijdens de kiezing, dank te aanvaarden en te laten paaien met beloften. Gij moet u zelfstandig inrichten ; de gedachten, onder dat opzicht, van den Paus der werklieden, Leo XIII, en onzer doorluchtige bischoppen hardnekkig verdedigen, en tijdens de kiezingen doen gelden.

Men vergete het ook niet : vele brave lieden zullen alweer de kans te doen hebben tusschen hun geweten en hunne broodwinning. Aan u, edelmoedige rijke katholieken, de verliezen te vergoeden die deze grootbartige kristene mannen uit gewetenspligt te lijden hebben. Zulke vergoeding is plicht en geeft nieuwen groei en bloei aan de katholieke partij, die immers de partij is der rechtvaardigheid !

KIEZERS !!!

Voor wie moet gij stemmen ?

Het antwoord op die vraag kan niet twijfelachtig zijn. In *geweten* zijt gij verplicht uwe stem te geven aan de katholieke lijst.

En als men u zal komen vragen om, onder het een of het ander voorwendsel, uwe stem te geven aan dezen of geenen candidaat eener andere lijst, zult gij die praters van de hand wijzen, want een liberaal, of hij zich doctrinair of progressist noemt, is niets beter dan een socialist. Noch de eene noch de andere is iets waard.

∴

Inderdaad, geachte tongersche kiezers, welk verschil bestaat er heden nog tusschen eenen liberaal en een socialist ?

Is de eene niet, zoowel als de andere, de onverzoenbare vijand van onzen godsdienst ?

Overal gaan liberalen en socialisten hand in hand om onze kerkhoven, onze hospitalen, onze scholen te verwereldijken, dit is te vergeeren.

Het geuzenblaadje heeft zich, meer dan eens, partijgangers der verwereldijking verklaard.

Welnu, indien die vieze mannen zoo iets vandaag durven beginnen, onder een katholiek ministerie, wat zullen zij niet ondernemen wanneer gij hunne partij zoudt versterkt hebben en hunne partijgangers aan het hoofd onzer stad zeptelst ?

Om dit gevaar te vermijden, zult gij allen voor de katholieke candidaten stemmen.

Het geuzenblaadje

gebruikt een heel gemakkelijk middel van pinnetwisten ; een middel dat het, zonder onderzoek, zonder bespreking, zonder oprechtingen, toelaat alle vraagpunten en alle moeielijkheden op te lossen.

Al hetgeen de hedendaagsche regeering doet, is slecht gedaan ; al wat zij geweigerd heeft te doen, had zij volstrekt moeten doen in het belang van den voorspoed onzer stad.

Indien de **tram van Wihogne-Tongeren** nog niet voltrokken is, dacht gij, geachte lezers, dat dit hield aan het ministerie van oorlog dat zich er tegen verzette, alsook aan het gouvernement dat de mededeeling vreesde welke de nieuwe lijn aan den bestaanden spoorweg van Tongeren naar Luik, door Glons en Herstal, zou berokkenen.

Doch het geuzenblaadje heeft dit alles veranderd.

De schuld ervan is alleenlijk aan den tongerschen gemeenteraad, die enkel voor doel heeft de inwoners der omliggende dorpen van onze markten te verwijderen.

∴

Indien de stad Tongeren nog niet met **Cortessem** verbonden is, weet gij heel goed dat zulks niet te wijten is aan onzen gemeenteraad die, van het eerste oogenblik af, zijne tusschenkomst in de kosten der lijn gestemd heeft, de regeeringen der belanghebbende gemeenten bijeengeroepen en die onverpoosd alle mogelijke pogingen bij de hoogere overheid aangewend heeft.

Dat alles doet er niets aan. Volgens het geuzenblaadje, is de schuld dat de tram Tongeren-Cortessem nog niet rolt, alleenlijk aan onzen gemeenteraad te wijten !

∴

De **graanmarkt** is in verval ; men zegt zelf dat hij nog alle dagen van zijne belangrijkheid verliest !

Gij beeldt u waarschijnlijk in dat deze verval, aan den welken de markten van het gansche land, zonder uitzondering, lijden, voorkomt uit het feit, dat men hedendaagsch minder granen dan vroeger plant, dat men voor het oogenblik meer beeten en voederplanten kweekt en dat het grootste getal molders en brouwers hunne vreemde granen uit Antwerpen krijgen. Gij zijt nogmaals mis ; dit is alweer de schuld van den tongerschen gemeenteraad. Zulks beweert ten minste het geuzenblaadje.

∴

En onze **paardenmarkten** dan ? Het is nogmaals dezelfde regeering die ze geruineerd heeft, schrijft zonder aarzelen het liberaal Journalleke. En het organizje der tongersche liberalen en socialisten beweert dat het middel om onze markten herop te beuren, zou bestaan in het verzenden der statistieken onzer vee- en paardenmarkten aan de dagbladen der groote steden !

Doch, volgens het geuzenblaadje, is onze regeering te nuttig om daaraan te denken !

Ehwel ! het geuzenorgaantje is zoo goed ingelicht dat het zelf niet weet dat de statistieken onzer foorten en markten, regelmatig door de dagbladen der groote steden en voornamentijk door de dagbladen van Luik, Brussel en Antwerpen afgekondigd worden !

∴

Doch, dit alles belet niet dat onze regeering maar een do heeft, volgens het Journalleke, dit is onze markten te ruineeren !

Wij hebben rond ons markten zien tot stand komen, aan dewelke menigeene schitterende toekomst voorspelde.

Wij hebben onder een vermaarde paardenmarkten zien vervallen, dank de belangrijkheid der foorten van Tongeren, en daarom vragen wij ons af met welken naam meendie menschen moet bestempelen, die zich niet schamen te schrijven dat de gemeenteraad van Tongeren onze markten ten onder gebracht heeft !

∴

Waarlijk, sieds al dingen welke het geuzenblaadje deze dagen tegen onzen gemeenteraad opeengestapeld heeft, is het niet mogelijk dat de winkeliers, de herbergiers en de werklieden van Tongeren hunne stem aan de katholieken geven.

Nu moet het geuzenblaadje nog de stemmen der landbouwers voor zijne candidaten kunnen bekomen. Dat zal niet moeijelijk voor het Journalleke zijn.

Drie maanden lang hebben wij aan droogte geleden. Dat is enkel de schuld van den gemeenteraad geweest. Den 10e September is de regen beginnen te vallen. Daarvan is de gemeenteraad nogmaals de schuld. Hij heeft zulks gedaan om de tongersche kermis te doen mislukken.

∴

Maar eene grief zoo veel ernstiger dan alle andere, vindt het geuzenblaadje in het **plaveien** van den **weg van Coninxheim**. Toen dit ontwerp aan de beraadslagingen van den gemeenteraad onderworpen werd, liet zich geen enkelt stem hooren, ten einde het te bestrijden. Het bestek bedrag de som van fr. 35,000 en behalve eene onthouding aan den liberalen kant, werd de plaveiing van deze weg met **eenparigheid van stemmen** besloten.

Onthoudt wel, geachte lezers, dat op het oogenblik deze stemming, de uitgave op fr. 35,000 beraamd was, en nochtans stemde **geen enkel liberaal lid** van den raad **tegen** deze plaveiing !

∴

Alsdan, gebruik makende van den invloed welken zij bij de hoogere overheid genieten, wendde de regeering onverpoosde pogingen bij het gouvernement aan, ten einde de tusschenkomst van den Staat in de aanleggingskosten van deezen weg te bekomen, en het gouvernement kwam voor de **zeven-tienden** tusschen de onkosten.

Wat zag men alsdan gebeuren ? De liberalen van den raad, die de uitgave gestemd hadden, toen zij **fr. 35,000** beliep, wilden niet meer van deze plaveiing hooren, toen zij maar **fr. 12,000** moest kosten !!!

∴

De nieuwe steenweg naar Coninxheim, die zal verbeurd worden op het grondgebied der provincie Luik, is een werk van het hoogste nut dat, dank den grooten invloed welken ons gemeentebestuur geniet, onder de voordeligste voorwaarden voor onze stad verwezenlijkt is.

Bij verbindt met onze markten talrijke en belangrijke vlaamsche en waalsche gemeenten, die tot heden toe noch ijzeenweg, noch tram, noch steenweg hadden, om zich naar onze stad te begeven.

Tegen dien steenweg, welken zij gestemd hebben, schreeuwen en schrijven nu onze liberaltjes. En dit, om de dwaze redenen dat zij meenen daaruit eene grief tegen ons verdienstelijk gemeentebestuur te kunnen trekken !

∴

Er is nog een ander feit op hetwelk wij de aandacht der tongersche kiezers willen vestigen : Nooit houdt het Journalleke zich bezig met de bespreking van werken van openbaar nut, zonder er een voorwendsel in te zoeken om onze regeering aan te randen.

Zulks hebben wij gezien toen het kwestie was onze trams aan te leggen ; zulks hebben wij nogmals gezien, toen het de vervoardiging van den weg van Coninxheim gold.

Diegenen die hunnen persoonlijken haat en hunnen misplaatsten hoogmoed boven de openbare belangenstellen, verdienen met den naam van slechte burgers bestempeld te worden.

∴

Het zijn insgelijks slechte burgers, die mannen die trachten de werklieden in de wegen van het socialismus te stooten.

Wij beklagen den werkman die gehoor geeft aan hun bedrieglijk programma.

Al te dikwijls is de werkman te lichtgeloovig en in de oprechtheid van zijn geweten neemt hij soms — in volle goede trouw — de verderfelijke leerstelsels der socialisten aan.

Maar hoe lichtgeloovig ook de werkman zijn moge, doch zal hij genoeg verstand hebben om zich af te vragen hoe dezelfde liberalen, die hij in den tijd als verstokte doctrinairen gekend heeft, zich thans aanbieden onder den mantel van het allerroodste socialismus.

Bestaat er in onze stad een enkele werkman die zich kan inbeelden dat deze schielijke verandering rechtzinnig zijn kan ?

Het is wel overbodig de werklieden over dit punt te komen ontgoochelen. Hetgeen de liberalen beoogen, dit is de stemmen der werklieden weg te lutselen en ze, na de stemming, aan hun lot over te laten. Hetgeen zij overigens steeds gedaan hebben.

Vraagt aan die zoogzegde volksvrienden, wat zij ooit voor den werkman gedaan hebben. Waar zijn hunne maatschappelijke werken, hunne patronaten, hunne liefdadigheidsinstellingen ? Steeds hebben zij het woord onderwijs op de lippen. Waar zijn de colleges, de scholen, welke zij gesticht hebben ?

De katholieken hebben gansch België overdekt met onderwijsgestichten op alle graden, welke zij steeds met hun eigen geld betaald hebben.

En om alleenlijk over de tongersche katholieken te spreken, hebben wij deze laatsten niet zien colleges, kostscholen, kosteloze jongens- en meisjesscholen, bewaarscholen, patronaten voor werkmansklieden oprichten ? En dit alles met hun eigen geld !

Ziedaar de vrienden van den werkman ; ziedaar diegenen die het vertrouwen en de erkentelijkheid van den werkman verdienen ! Maar diegenen die slechts tot den werkman komen ten einde zijne stem ten voordeele der socialisten af te bedelen, en die hem dagen na de kiezing weer den rug draaien, die mannen verdienen de verachting van alle eerlijke burgers !

Op zondag 15 October, zullen onze dehiga tongersche werkliedenuit uit het oog verliezen.

∴

Ah ! die geuzen, zij houden toch zooveel van den arme..... in tijd van kiezing. Zij zouden de weldaden van den onderwijs aan alle arme kinderen — zonder uitzondering — willen verschaffen. Doch die felle volksvrienden verzetten dat het schoolgeld door de armen zelven betaald worde !

En terwijl wij vragen dat het schoolgeld der armen door de stad betaald worde, eischen de geuzen van alle kleur, dat het Bureel van Weldadigheid, dus de armen zelven, die onkosten betalen ! En merkt wel op, geachte lezers, dat dit onderwijs veel meer kost dan dat dat welk in de betaalde scholen gegeven wordt !

∴

En dan, hoe vindt gij het Journalleke dat alle zaterdagen beweert dat Tongeren geene gunsten van het gouvernement bekomt, omdat onze katholieke gekozenen, zoowel in Kamer als in gemeenteraad, geenen invloed bij de hoogere overheid genieten ?

En ziedaar waarom men ze maar onmiddelijk door de candidaten van het geuzenblaadje moet vervangen !

't Is wonderbaar, inderdaad !

Alsdan, volgens die felle boilen van het Journalleke, zijn de katholieken slecht van het gouvernement gezien omdat zij het ondersteunen. Maar het gouvernement zal zich haasten ons alle mogelijke en zelfs onmogelijke gunsten te doen genieten, van het oogenblik af dat wij ons in de armen der socialisten zullen werpen !

Dan zullen wij voor altijd gered zijn !

∴

Zou het dan ook niet tijd worden met dat onvermijdelijk liberaal programma voor den dag te komen, dat tijdens elke kiezing in het licht gesteld wordt ?

Onder grootwettelijk oogpunt, bestaan er wel hier en daar in dat famous programma eenige leemten. Doch dat komt er niet op aan. Men zal de gaten stoppen met eenige stukken uit de roode vod.

∴

En nu, daar de kiesperiode geopend is, roodigen wij onze tegenstreevers uit op eene openhartige en eerlijke bespreking der gemeenbelangen. Wij raden insgelijks de kiezers aan zich op hunne beede te houden tegen de bastertjal die, gelijk in alle vroegere kiezingen, door de gunten tegen onze candidaten zal uitgekraamd worden.

De inwoners van Tongeren weten van ouds dat de katholieke candidaten noch onze markten willen ruineeren, noch het onderwijs bij den arme uitdooven, noch het Atheneum afschaffen, noch de jongelieden beletten te dansen en zich eerlijk te vermaken !

Hun programma is van eenieder gekend. Zij hebben den vrede in de gemoederen en de goede orde in de standbeentjes hersteld.

Aan hun wijs bestier, zullen wij de eendracht tusschen onze medeburgers en den voorspoed onzer gelukkoosde gebooortestad te danken hebben.

Hoe meer de dag der gemeentekiezing nadert en hoe meer de polemiek van het geuzenblaadje onbehoudelijk en beuzelachtig wordt.

Regelmatig, als de dag der kiezing, aan den gezichtseinder aanbreekt, rekent het Journalleke het zich als eenen plicht zijne taktiek te veranderen.

Inderdaad, daags voor de kiezing, is het oogenblik slecht gekozen om aan zijne lezers de wijsgelijke uittreksels van de *Colonne Infernale* mede te deelen, om *a de lezing eenen eenieder aan te bevelen* aan de verwereldijking onzer godshuizen te vragen, om de afschaffing der bewaarschool te eischen. Heden moet het Journalleke trachten den eenen of den anderen wankelbaren kiezer om te halen. En voor eenige dagen, zal het geuzenblaadje zich onthouden licht te geven aan de vijandige gevoelens die het steeds tegen den godsdienst en de priesters bezielen.

En daarom randt het — op de schandaligste wijze — de meest geachte personen onzer stad aan. Indien het Journalleke zich inbeeldt dat dergelijke aantijgingen indruk zullen maken op den geest van ons deftig kiezerskorps, dan is het verre mis.

Weet dan het geuzenblaadje niet dat zijne aanvallen diegenen vereeren tegen dewelken zij uitgebracht worden ?

∴

Deze week is het de achtbare Ridder Schaetzen, die er in aangeraad wordt, in zulke bewoordingen dat de onpartijdige lezer zich moet afvragen of de schrijver van zulk gewrocht wel al zijne verstandvermogens bezit.

Ook heeft in deze omstandigheden de eenparige undrukking van verontwaardiging, door onze bevolking uitgebracht, eens te meer bewezen en de hoge achting welke M. Schaetzen hier ter stede geniet, en het armzalig gedacht dat al onze medeburgers over het flauw liberaal organtje hebben.

∴

En, om in alle oprechtheid te spreken, indien het geuzenblaadje zich niet met persoonlijke aanvallen bezig hield, zouden wij wel nieuwsgierig zijn te weten, wat het aan zijne lezers zou kunnen verkoopen, in tijd van kiezing.

Voorzeker zou het geuzenblaadje niet op zijne oogen durven nemen de moedlottige liberale regeering te verrechtvaardigen, onder dewelke onze stad maar al te lang gebukt gelegen heeft. In dien tijd, hebben wij hier te Tongeren zaken gezien, die zeker nergens in het gansche land voorgevallen zijn.

En zerstens, onder oogpunt van het beheer der stadszaken, heeft de liberale meerderheid eene onweetendheid, eene zorgeloosheid, zonder voorgaande in België, aan den dag gelegd.

HET VOLK VAN DEN MIST

19de VERVOLG.

Op dit oogenblik werd er eene grootere woeling zichtbaar in den poel, het licht bestralde eene zware boven water komende massa, het hoofd eener krokodil werd zichtbaar. Zooals alle Afrikareizigers had Leonard reeds veel krokodillen gezien, doch eene reusachtige als deze, eene van zulke afmetingen, had hij nog nooit bemerkt. Haar muil alleen was breeder dan de borst van den zwaarsten man, de dulle oogen waren groot als een vuist, de tanden waren sterk als die van een leeuw en er hingen aanwassen aan de beneden-kaak, ten teeken van den hoogen ouderdom van het dier. Het had daarbij eene buitengewone lengte en op zijn schubben kleefde er een soort van mos, nog een teeken dat het monster den hoogsten ouderdom bereikt had.

Hoe lang verbleef het daar reeds in dien poel ? Leonard wist dat krokodillen spreekwoordelijk oud worden, doch bij later en terzoek bevond hij dat het dier, volgens de oudsten uit den stam, reeds van hunne voorvaderen daar was gekend. Hoe het dier er in gekomen was, wist niemand, wellicht werd het in lang vervlogen tijden door de offeraars er ingebracht en was het sedert dien een voorwerp van schrik en verering.

Gerucht in het water hoorende, was het monster uit de krocht, waarin het gewoon was te leven, in het water van den poel gekomen, om er zijn gebruikelijk voedsel te zoeken, namelijk de mensch lijk- offeranden, welke men er van tijd tot tijd inwierp. Zij zag een oogenblik rond, en toen verdwenen plots monster en slachtoffer in de diepte.

Ziek van afgrijzen ging Leonard terug eerzitten en zag omhoog naar Juanna. Ook zij lag achterover in haren ivoren zetel, met gesloten oogen, om niet langer dit alles te moeten zien. Wat Otter betreft, die zat daar als een steenen beeld, de oogen niet van het water afgewend ; waarschijnlijk dacht hij na, dat hij reeds veel had gezien, doch dat zoo iets hem nu nog nooit overkomen was.

— De krokodil heeft de offeranden aanveerd, riep Nam uit, doch zij is niet volledig ; neemt Olfin, die koning was, en offert hem op ; grijpt de blanke dienaars van Aca en offert hen op ; grijpt de slaven die haar vergezelden op hare reis, en offert hen op ; grijpt al de gevangenen en offert hen op opdat de groote offeranda van den koning der koningen geschiedde, naar aartsvaderlijk gebruik, opdat de God, wiens naam Jäl is, bevredigd weze, opdat de Moeder ons moge aanhooren, opdat het land moge overhoopen van vruchtbaarheid en de vrede Hersche onder ons.

Zoo schreeuwde hij in verwoestenden bloeddorst en aan de gebaren had Leonard begrepen wat hij zegde, want zijn bloed stolde letterlijk in de aderen en zijn voorgevoel zegde hem, dat een groot gevaar dreigde.

Hij zag dat de twee offeraars naast hem vol moordlust hem aanschouwden en dat deed hem den moed terugkrijgen ; ten minste had zijn geweer nog en hij zou zijn leven duur verkoopen. Eer zij hem vast kregen, zou toch wel een van hen, zoo niet beiden, een kogel in den kop krijgen.

Onderlusschen hadden de offeraars beneden koning Olfan vast gegrepen en sleurden zijne reusachtige gestalte naar den offerblok, doch plotseling hoorde men de stem van Juanna en over heel den tempel viel eene godsdienstige stilte.

— Hoor mij aan, Volk van den Mist, en hare stem, alhoewel van zoo hoog weerklinkend, was in de heilige stilte van den tempel tot alle uithoeken des tempels hoorbaar ; hoor mij aan, gij allen priesters en offeraars der krokodil : Aca en Jäl zijn teruggekeerd in uw midden ; gij hebt hun de heerschappij van vroeger eeuwen teruggegeven en in onze handen berust thans voor altijd het lot van elk onder u. Doch ditmaal zijn moeder en zoon teruggekeerd en de offeranden zijn ontbloos geworden. De oude wet is afgeschaft, wij voeren de nieuwe in ; het aur dient vernoeing is geslagen en Jäl vraagt geen bloed meer als offeranda ; voortaan zult gij ons vruchten en bloemen offeren, geen menschenlevens meer. Zie, in mijn hand heb ik beiden, de eene rood als bloed, de andere wit als sneeuw : de roode, zinnebeeld van offeranda en slachting, vertrap ik met de voeten, doch de witte, zinnebeeld van liefde en vrede, plaats ik op de borst. Zie, daar valt zij weg in den poel der oude wet, doch de nieuwe blijvt boven en in mijn hart. Zoo zal het zijn, niet waar, Kinderen van den Mist ? Zult gij mijne genade en mijne liefde niet aanveerden ?

De meestte zag de roode, verscheurd en verbroken lingzaam neervallen in het water ; dan blikten zij naar omhoog en zagen de reine bloem op Juanna's reine borst. Zij zagen, en door een gevoel van liefde aangegrepen, dat al hunne barbaarsche zeden overweerstede, riepen zij uit als ten lofzang :

— Voorbij zijn de dagen van slachting en bloed, gekomen is de dag van vrede en liefde.

Doch van woede trillende, klinkend en schetterend als een krijgskloron, weerklonk door de lucht de stem des hoog priesters, die zijn oppergezag hem zag ontvlieden :

— Wat moeten mijne ooren vernemen ? riep hij uit, zijt gij beesten, Kinderen van den Mist ? Heeft de stem der Moeder u zoo verlaten, dat gij in een uur den eeredienst van over eeuwen wilt veranderen ? Neen, dien kunnen de afgoden zelven niet wijzigen. Sla toe, priesters, sla toe, of zij zelf zult den vreeselijken dood sterven.

De offeraars aanhoorden hem, grepen allen gelijk den zich verweerenden koning vast en hielden hem op den offersteen liggen.

— Leonard, Leonard, riep Juanna in het Engelsch, hem voor het eerst zoo vertrouwelijk noemende, doch strak voor zich uitziende, zoodat niemand aan bespeuren tot wien zij sprak. Leonard, die mannen gaan u allen, behalve mij en Otter, vermoorden. Als gij kunt, en als gij mij de hand zict ophelfen, schiet dan den man neer, welken den koning gaat dooden. Geef geen antwoord.

Leonard hoorde en begreep alles. Hij plaatste zich recht tegen dnim van het beeld, zette zich aldus dat hij volledig gericht had op den groep aan het altaar en bleef nu wachten op het teeken van Juanna, die weer het woord voerde in de taal van het groote volk

— Dat zeg ik u, offeraars van bloed, riep zij uit ; indien gij mij niet gehoorzaamt, treft u een dood, die u nog niet bekend is. Aanhoor mij, dienaar, die Verlosser heet, spraak zij, zich omlaag naar Leonard richtende, volvoer mijn bevel : als een van die mannen ginds den koning aanraakt, doodt hem.

— Sla toe, schreeuwde Nam, sla toe en vrees niets.

De meeste offeraars aarzelden, beangst, doch een der kerels hief zijn mes omhoog. Nu gaf Juanna het teeken en Leonard, het geweer in de hand, mikte op den offeraar zoo goed als de helderheid van de maan het toeliet. De twee offeraars, die naast hem stonden, zagen begrijpend wat hij deed, bleven roerloos en de man met het mes nam geen aandacht op hem ; doch op het oogenblik dat hij ging toesteken op Olfan, weerklonk er een schot en getroffen in het hart, viel hij dood neer. Een bovenmenschelijke schrik maakte zich bij de rond gedrongen schimmenpel van alle anderen.

— De goden strekken met donder en vuur, riep er een uit, en de dood is in het vuur.

— Stilte, boeltjes, brulde Nam, zij zijt betoverd. Gij, die bij neem staat, werpt den Vlooser naar beneden en wij zullen zien wie hem redden zal van den offersteen.

Een der kerels, die bij hem stond, deed eene beweging om Leonard vast te grijpen en naar beneden te werpen, terwijl de andere van angst op de knieën gevallen was. De eerste stak den arm uit, doch op het volgende oogenblik was hij dood, want voor de tweede maal had het wapen van Leonard door den tempel geklonken. De offeraar strekte de armen wijd uit, viel en storte in de diepte zich het hoofd te platteren op de steenen neteens den poel.

Nu kon Otter zich niet langer bedwingen. Rechtstaande op de kuiven van het beeld en den scepter in de hand zwaaiende, wees hij op het lijk daar beneden en riep met zijne steutor-stem uit :

— Goed gedaan, baas, goed gedaan. Schiet mij na dien ouden uil daarboven ook eens naar beneden, want ik ben zijn zekras moe.

De woorden van Otter maakten, zoo mogelijk, op het volk nog een grooteren indruk, dan de voor hen onbegrijpelijke dood der twee offeraars. Dat hij, wiens naam Stilzwijgen was, luid op in eene voor hen onverstaanbare taal spraak, was eene bedreiging en een teeken dat zijne verbolgenheid groot was. Doch Leonard had toch werk genoeg om met zijn geweer den tweeden zijner bewakers in het oog te houden, maar deze schenen geenszins op zulk een dood belust. Hij kroop voor Leonard's voeten en zonder hem te verstaan, begreep hij dat de kerel in de nederigste woorden om genade smeekte.

Van dit oogenblik maakte Juanna gebruik om te spreken en de bedreiging uit te roepen, dat al wie zich tegen haren wil zou verzetten, al-dus zou getroffen worden door de vurige tong. Doch alleen de oprechtigen zouden getroffen worden, het volk had niets te vreezen

Dat was rechtstreeksch aan het adres van Nam, die als een wachtpijpe toedlikte. Hij zag naar het volk daar beneden, maar vond er geene hulp — in werkelijkheid was het volk tot hoop, dat de machtige hoogpriesters, die als een juk op zijne schouders drukte, door eene hoogere macht ging gebroken worden ; hij zag naar de offeraars, maar de moed was hun uit het lijf en de dood van twee hunner, zoo geheimzinnig getroffen, had er laftaards van gemaakt. Nu ontwaardde hij Otter : die was zijne laatste hoop, want de afgod van bloed en kwaad zou hem niet verstoaten.

De Moeder heeft gesproken, dacht Jäl niet. Zeg, wat is uw bevel ?

Nu had hij even goed tegen de ratten kunnen spreken ; Otter begreep er geen woord van en wist niet eens dat men zich tot hem richtte ; doch Juanna sprak voor hem.

— Als ik spreek, spreekt Jäl ; mijne woorden zijn de zijne. En dit is mijn laatste woord ; volvoert mijn bevel, onzeboorzame dienaar, of sterf.

Dat was het einde Nam was verslagen ; voor de eerste maal zijns levens had hij meesters gevonden — meesters, die hij zelf in huis gebracht had en uitgeroepen.

— Zoo, weze het, riep hij uit ; de oude orde is afgeschaft, de nieuwe ingevoerd. Dat uw uil geschiede. Aca en Jäl. Offeraars, bevrijd dien man, welke koning was. Volk, vergeet uwe oude gebruiken, plukt de witte bloemen des vredes — en vergaat !

En zij dat laatste dreigemoed, de vuisten naar het volk uitgestrekt, gloeiend van haat en wraakzucht, verdween hij, terwijl Olfan werd losgelaten en van den offersteen sprong.

— Olfan, riep Juanna van uit de hoogte, gij die koning waart, wij die uw koningschap hebben afgenomen, geven u het leven, de vrijheid en de eer terug ; beloon ons, door ons goed te dienen, of die offersteen zal spoedig uw bed zijn. Zweert gij ons trouw ?

— Voor gansch mijn leven, dat zweer ik op uw heilig hoofd.

— Goed. Ziehier onze wil : Opnieuw stellen wij u aan het hoofd der legerbenden van ons volk. Roep uw kapitains en uwe soldaten bijeen, dat men ons terug naar het paleis voere ; dat er wachten worden uitgezet opdat niemand ons lastig valle. Aan u, mijn volk, mijnen groet en leef voortaan in vrede en broederschap in de schaduw onzer macht.

III.

OLFAN VERTELT OVER DE ROBIJNEN.

Het was op dit oogenblik dat Mordmet terug tot besinning kwam. Oh, zegde hij bevend, ben ik dan niet dood en is het niet gedaan ?

— Neen, gij zijt levend en veilig, antwoordde Leonard, doch blijf liggen waar gij zijt en blik niet over den rand, of gij valt terug in bezwijming. Hier, houd mij bij de hand vast. Op, keerl, en met den kolf van zijn geweer wees hij den offeraar den weg aan, langswaar zij op deze gevaarlijke plaats waren gekomen.

De man scheen gelukkig te kunnen weggaan, want hij haastte zich vooruit, terwijl Leonard met de eene hand zijn kleed vastbield en met de andere zijn gebalen revolver hem tegen den nek hield. Mordmet moest zich op Leonard steunen, want alleen gaan ging niet.

Langs denzelfden weg gingen zij naar beneden en eindelijk stonden zij terug, tot hun onbeschrijfelijk genoegen, op den vasten grond. Nu het licht was daar beneden konden zij ook zien dat zij, op eenige stappen van den tempelingang, langs eene opening in den rotswand, de hoogte bereikt hadden.

Op hetzelfde oogenblik kwamen, eveneens uit den rotsmuur, Juanna in haar zwart kleedsel, Otter, Peter en zijn mannen, welke het lijk van hunnen geel droegen en eene menigte offeraars, bij welke Nam echter niet meer te zien was.

— Oa, zij gij het, Leonard ? zegde Juanna in het Engelsch, met eene door vrees gebroken stem ; Goddank dat gij gered zijt.